

Leren-In-Drievoud

Een leeromgeving in het sociale domein

Februari 2016

Leren-In-Drievoud (LID) Een leeromgeving in het sociale domein

De maatschappij vraagt van het domein Zorg en Welzijn om transparantie, doelmatigheid en kostenbeheersing, naast het blijven inrichten van een kwalitatief welvarende, rechtvaardige en inclusieve samenleving. Aangezien veel kennis over de effecten van nieuw beleid, structuren en handelen ontbreekt, is dat geen eenvoudige opgave.

Het vraagstuk kan opgepakt worden door een leeromgeving in te richten met, en gericht op, de drie belangrijkste partijen: burgers, professionals en bestuurders. Binnen deze leeromgeving gaat het op korte termijn om: het tot een gedachtewisseling en bewustwording te komen met betrekking tot het fenomeen "Kostenbewustzijn en Effectiviteit" en het in samenhang delen van bestaande kennis en inzichten. Op lange termijn om het onderzoeken van wat aantoonbaar werkt en wat niet, waarna dit weer gedeeld kan worden. Leren -In-Drievoud (afgekort LID) is een continue zoektocht naar Kostenbewustzijn, effectiviteit, naast sociale rechtvaardigheid en inclusie als "gedeelde" waarden!

Veranderingsproces als aanleiding

Het sociale domein staat voor de opgave om aan bovenstaande te voldoen. Er is sprake van grote, complexe, langdurende omschakelingen met verstrekkende gevolgen voor partijen als burgers, lokale overheden en professionals. Gangbare overtuigingen en systemen van werken, relatie aanbod en vraag, zeggenschap en eigen oplossingen van burgers, enzovoort, zorgen voor een nieuwe arena waarin begrippen als veranderen, verbeteren, en transformatie de dagelijkse agenda vullen. Veel benodigde kennis over de effecten van nieuw beleid, structuren en handelen ontbreekt echter. En juist inzicht in kosten, effecten en baten is nodig om goede keuzes te kunnen maken. Daarom wordt op alle niveaus gezocht naar bewijsbare/meetbare relaties tussen kosten, effecten en baten, tussen collectieve en eigen (individuele) mogelijkheden. De vraag hoe een veranderingsproces daaraan kan beantwoorden vormt de aanleiding voor de LID-benadering

Leeromgeving Leren -In -Drievoud

Als samenwerkingsverband "Leren-In-Drievoud" zijn wij er van overtuigd dat de voortgang van het veranderingsproces binnen het sociaal domein, alleen dan haar doelstellingen haalt als alle betrokkenen, professionals, bestuurders en burgers, in samenhang onderdeel zijn van een permanent lerende omgeving. Kenmerkend voor zo'n lerende gemeenschap is het ontbreken van een vooropgesteld (verbeter) plan of vastliggende werkstructuur. Transitiekracht ontwikkelt zich door zichtbaar te maken dat het anders kan, dat er ruimte is voor experiment, reflectie en doordat er van binnenuit een gedragen visie en ambitie tot verandering ontstaat. Dus, een lerende omgeving als veranderstrategie, met erkenning van de complexiteit en het in gezamenlijkheid zoeken naar werkbare oplossingen.

Kortom, het lijkt in onze ogen zinloos uitsluitend professionals te trainen in het omgaan met kernbegrippen als "kostenbewustzijn en effectiviteit", als burgers en bestuurders geen onderdeel vormen van hetzelfde leer- en veranderproces. Het perspectief richt zich op structurele

veranderingen: burgers die, zelfbewust, leren afwegingen te maken bij vragen om ondersteuning, professionals die planmatig werken integreren met kostenbewustzijn en bestuurders die (be) sturen op menswaardige normen en waarden, met vertrouwen in de mogelijkheden van burgers en professionals. Leren wordt waardevol en effectief als onderling aansluiting wordt gezocht bij ideeën, ervaringen en oplossingen.

Basisprincipe voor het inrichten van een leeromgeving Leren-In-Drievoud

De leeromgeving Leren-In-Drievoud baseren we op het werk van Knud Illeris (Three dimensions of learning, 2009). Zijn conclusie na jaren wetenschappelijk onderzoek is dat het begeleiden van leren aandacht vraagt voor twee fundamentele basisprocessen: leren omvat een interactieproces tussen de lerende en zijn of haar sociale, culturele en materiele omgeving en leren is een psychologisch proces van verwerven, verrijken en verdieping door nieuwe prikkels te verbinden met eerder leren en herinnering. Wil je een veranderproces op gang brengen waarin burgers, professionals en bestuurders met elkaar gaan leren en nieuwe inzichten opdoen, dan is het cruciaal om in dit proces beide basisprocessen met elkaar te verbinden. Bij het inrichten van het (groeps) leerproces wordt hiertoe steeds een samenhang aangebracht in de drie dimensies van leren: inhoud, motief en interactie.

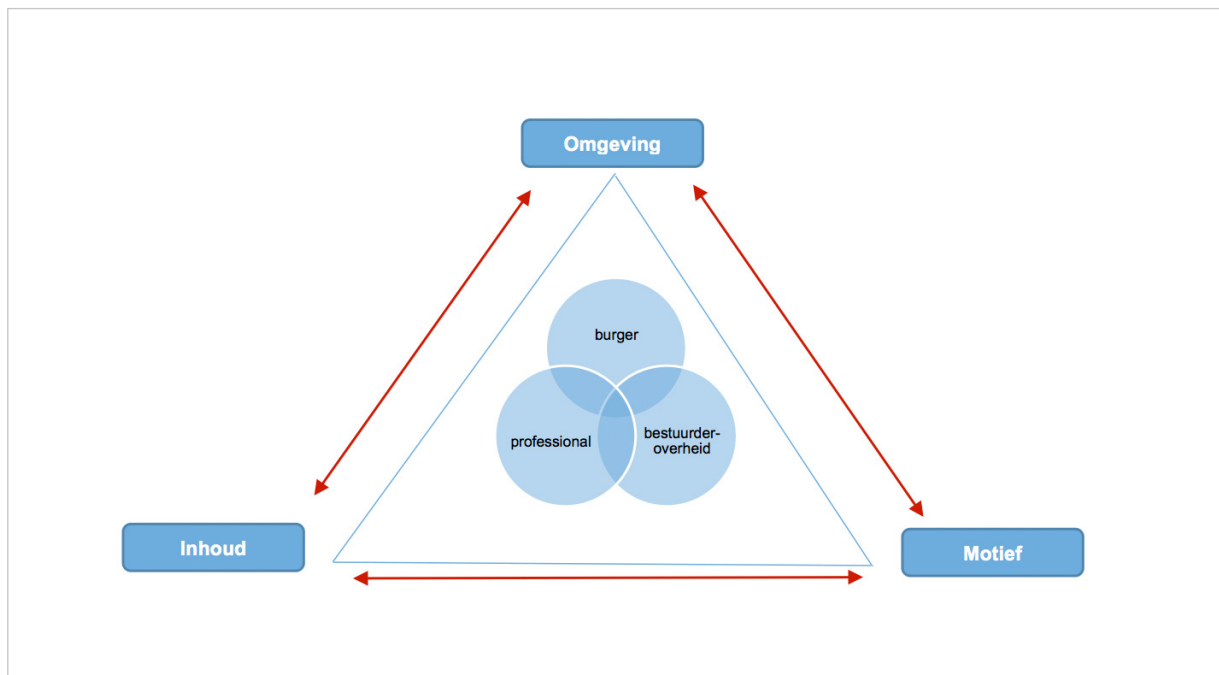
- Inhoud: alles wat geleerd wordt door kennis, vaardigheden, ervaringen, betekenisgeving, inzichten, houdingen en waarden
- Motief: hier gaat het over drijfveren van mensen, motivatie, gevoelens en wilskracht.
- Omgeving-Interactie: betreft alles wat te maken heeft met communicatie, impulsen die het leren op gang brengen, percepties van anderen en jezelf.

De interacties tussen mensen vormen de impuls om het over inhoud en motief/drijfveer te hebben. Om iets te willen leren, moeten we iets willen; onvrede over een situatie of nieuwsgierigheid blijken vaak de prikkel voor leren. Een mens of groep mensen leert daarom het meest als het onderwerp in de eigen interessesfeer ligt en/of er een voordeel te behalen valt door in gezamenlijkheid een vraagstuk op te lossen.

Een effectieve leeromgeving zal zich richten op wat mensen bezorgd, boos of nieuwsgierig maakt en wat uitnodigt tot gezamenlijke oplossingen. Van belang is het daarbij de uitdaging niet te groot en niet te klein te maken; de neiging te onderdrukken om alles uit een vraagstuk op te lossen. Gaandeweg, stap voor stap, zorgen nieuwe inzichten voor een oplossing, een verandering, en het besef dat gezamenlijkheid ook voor andere/toekomstige vraagstukken een meerwaarde heeft. Feitelijk gaat het daarbij om een groeiend vertrouwen tussen "partijen" die vanuit hun verleden gewend zijn in tegenstellingen te denken.

Het is dan ook de opdracht voor de procesbegeleider(s) om een leerklimaat te organiseren waarin bovenstaande de basis vormt en waarin alle deelnemers tot hun recht komen. Vertrouwen en delen vormen daarom de belangrijke kenmerken van het LID-model.

Figuur leren-In-Drievoud

Leren-In-Drievoud en het ontwerpproces

Aan het leren van de deelnemers gaat een proces van ontwerpen vooraf. Wij gaan daartoe als organiserend collectief met belangstellende gemeenten in gesprek; een verkennend gesprek, bedoeld om zo goed mogelijk aan te kunnen sluiten bij het specifieke “verandervraagstuk”. Een Chandervraagstuk dat altijd ingekleurd wordt door lokale ontwikkelingen, een beeld van het ontwerp, de te leveren inspanningen, en de te verwachten opbrengsten.

De tafel

In dit gesprek zal ook de vraag aan de orde komen die de kern en voorwaarde vormt van het LID-model, te weten wanneer en hoe gaan de drie partijen (bestuurders, professionals en burgers) met elkaar in gesprek; hoe ziet de gezamenlijke “tafel” eruit en welke mensen vormen de eerste groep? Want aan die “tafel” zal het gesprek moeten gaan over wat verbindt en wat belemmert, over de erkenning en het belang van vertrouwen en gedeelde waarden. Het zullen ook deze drie partijen zijn die zich eigenaar moeten gaan voelen van het ontwerpproces, want de leeromgeving is als een casco-huis dat nog volledig ingedeeld en ingericht moet worden, waarbij de eigenheid van de beoogde bewoners bepalend is. Hun geschiedenis, visie, belangen, communicatie en beproefde “meubels” vormen uiteindelijk de unieke indeling en inrichting. Hierbij is het zonder twijfel de grootste uitdaging dat burgers daadwerkelijk en aantoonbaar een stem krijgen in de totstandkoming van beleid en uitvoering. Het creëren van vertrouwen bij alle betrokkenen vormt daar de basis van.

Volgend op bovenstaande bestaat het ontwerpproces grofweg uit drie fasen: het Kompas, de Bouwtekening en de (rendements)Agenda (zie onderstaande schema)¹.

Leren-In-Drievoud en het thema kostenbewustzijn en effectiviteit

Hierboven hebben we in het kort onze basisfilosofie Leren-In-Drievoud uit de doeken gedaan. Concreet betekent het dat het leren start bij een 'verander'-vraagstuk. Zoals al eerder in deze notitie aangegeven gebruiken wij het thema "kostenbewustzijn en effectiviteit" als vraagstuk om de verschillende leeractiviteiten te ontplooiën. Aan de hand van een drietal heel verschillende voorbeelden verduidelijken wij wat een gemeente zou kunnen verwachten als er een leeromgeving Leren-In-Drievoud wordt ingericht

1 Koffieloods-bijeenkomsten; het creëren van vertrouwen

Het Klachtencommissariaat van de gemeente Enschede heeft het voortouw genomen om een gemêleerde groep mensen uit de Enschedese samenleving rond het domein Zorg & Welzijn, en uit gemeentelijke diensten, in een bijeenkomst met elkaar in gesprek te brengen over de vele veranderingen waarmee burgers, professionals en bestuurders in deze tijd te maken krijgen. De bijeenkomsten waren vooral bedoeld om elkaar buiten het 'strijdtonel' beter te leren kennen; van elkaar te horen met welke motieven men de dagelijkse vraagstukken rond hulp vragende burgers tegemoet treedt en waar structurele 'pijnpunten', maar ook kansen voor verbetering liggen. De eerste bijeenkomst richtte zich op sociale rechtvaardigheid tegen de achtergrond van een lokale overheid die stuurt op wetgeving, kostenbewustzijn en effectiviteit. De bijeenkomst kreeg van de deelnemers veel bijval en er is besloten om een vervolg te geven aan dit 'groei en ontwikkelproces'; een tweede bijeenkomst met het thema 'Van sociale rechtvaardigheid naar vertrouwen'. Deze heeft inmiddels ook plaatsgevonden en het gedeelde voornemen is om dit proces van horizontale communicatie en mede-eigenaarschap verder uit te gaan bouwen richting thema's en knelpunten uit de decentralisaties.

¹ Ontleend aan publicatie CPS, 2014; De architectuur van het leerlandschap

2 Leersessies Kostenbewustzijn en Effectiviteit; omdenken met handvatten

Er wordt momenteel gewerkt aan een pilot om sociaal werkers of andere professionals in het sociale domein een training aan te bieden. Deze training is bedoeld om professionals toe te rusten met een helder beeld van wat er bij kostenbewustzijn denken en handelen komt kijken, wat de opmaat vormt voor een maatschappelijk gezien betere afweging, keuzes, verantwoording. In de training wordt een koppeling gemaakt met het methodisch werken en moreel-ethisch handelen. Op basis van deze pilot wordt een bijscholingsprogramma ontwikkeld door drie partijen; initiatiefgroep Kostenbewuste professional, Saxion Hogeschool (Lectoraat Community Care & Youth) en Hogeschool Leiden (Lectoraat Sociaal Ondernemen).

Het ligt in de bedoeling om in de nabije toekomst een dergelijke training, workshops of themabijeenkomsten rondom dit thema aan te bieden aan groepen burgers, en ambtenaren, werkzaam in het sociale domein.

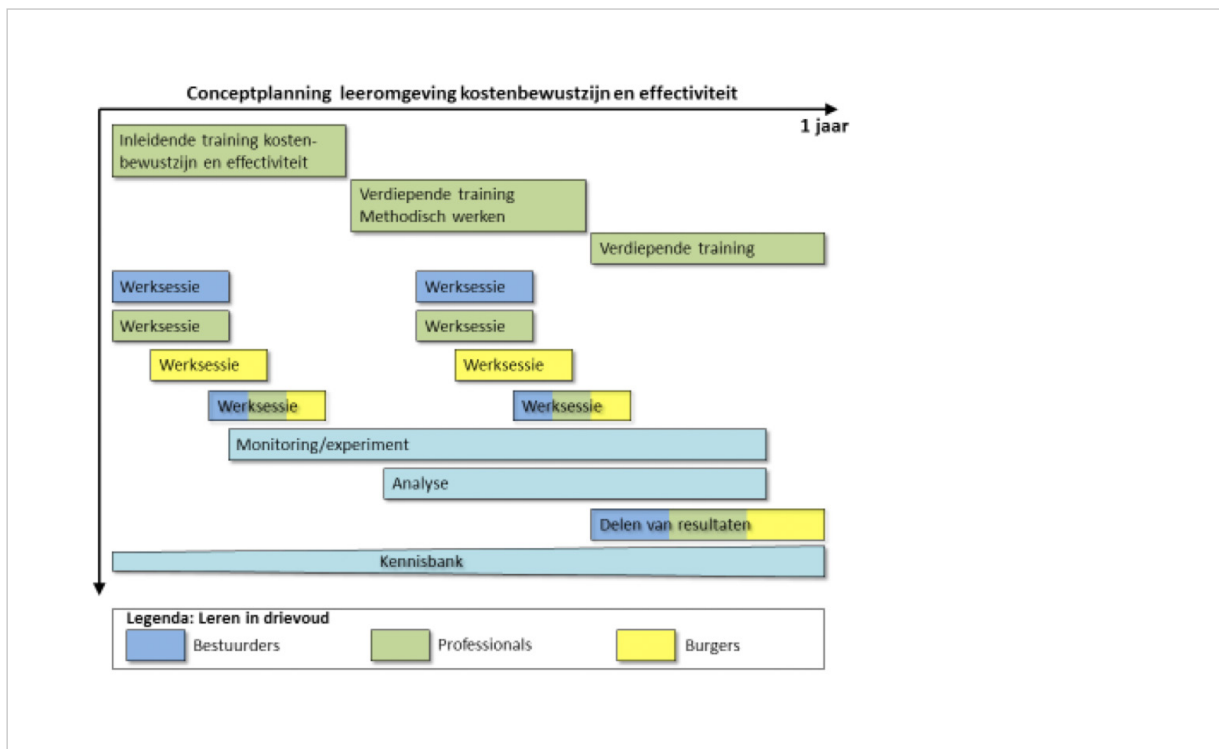
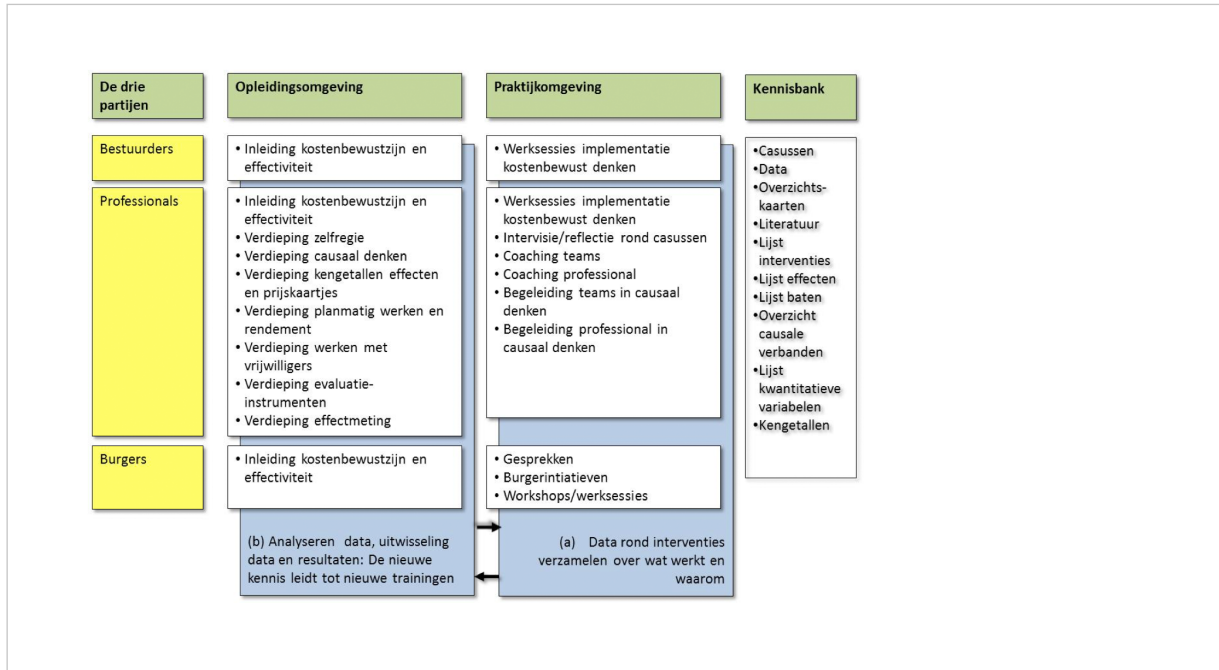
3 Kennisbank; “leren” als permanente factor voor vernieuwing

Op basis van de opgedane ervaringen worden verdiepingsbijeenkomsten, trainingen, coaching en nieuwe projecten ontwikkeld. De samenwerking met beide hogescholen biedt de unieke mogelijkheid om ook studenten vanaf het begin bij dit Leren-In-Drievoud-proces te betrekken. Zij worden ingezet bij het verzamelen en analyseren van gegevens over de opbrengst en de (leer) effecten van verschillende groepen deelnemers en hun leerbijeenkomsten. Dit praktijkgerichte onderzoek levert informatie en beter onderbouwde inzichten op voor de professionele praktijk (nieuwe vaardigheden en kennis m.b.t. interventies), voor burgers (de waarde van eigen oplossingen en zelfregie in hun leven) en bestuurders (inzicht in andere vormen van organiseren van ondersteuning van burgerkracht)

Binnen de leeromgeving kunnen alle deelnemende partijen bovendien continue gebruik maken van een kennisbank. In deze kennisbank zijn onder andere (a) State of the art lijsten met kengetallen rond interventies en hun effecten op cliënten en baten voor de maatschappij (o.a. info over hoe deze te kwantificeren zijn), (b) Casussen, maar ook (c) Ruwe data (voor zover deze openbaar mag zijn binnen de leeromgeving) en kaarten op wijk, stad of regioniveau gebaseerd op ruwe of bewerkte data. Deze kennisbank zal gedurende de looptijd van de leeromgeving steeds groter worden. (zie ook de bijlage: Voorbeeld van een inrichting “Leeromgeving Kostenbewustzijn en Effectiviteit”).

Bijlage

Voorbeeld van een inrichting “Leeromgeving Kostenbewustzijn en Effectiviteit”

1 Ontleend aan publicatie CPS, 2014; De architectuur van het leerlandschap

Colofon

Dit is een uitgave van Expertgroep Leren-In-Drievoud, februari 2016.

Wim Slingerland	wslingerland@hotmail.com
Attila Németh	a.a.nemeth@saxion.nl
Paul Roessen	paul@woesd.nl
Ben Venneman	ben@onderboven.nl